

առջիւմ. հայուածքներ՝ որոնք կանգ առնել զիտեն միայն ցցուն բարձունքներու վրայ: Կիւլպէնկեանք իրենց ժաղաժող և զործով ծաղուտական, իրենց սերտ յարուսովը և զղին և Եկեղեցիին՝ օրինակելի, առաջին օրէն, ինչպէս առևտրա-հոն այնպէս ալ ազգային կեանքին մէջ, ծառայուն և օժուն համարաւ տիրա-ցանք և զ. Պոլսոյ մէջ ՍԱՐԳԻՍ ԵՒ ՍԻՐՈՒՄԷՆ հարազտութեան իրենց պարկեշտ զործունէութեամբ, իրենց բարեպաշտութեամբ և ազգային կարիքները զիմա-ւարելու իրենց սգնիւ կերպերուն մէջ, ամէնուն օրոյն և պատկառանքին առեալիս էին, սպասովելով տոյտիս վարկ մը, որ անպատեղանէ է բարոյա-կան հարստութեան:

Կիւլպէնկեան Տան ձեռնբեց և ոտմասէր ողին բացառիկ մէկ յայտ-նութիւնն է Սարգիս Կիւլպէնկեանի հարուցաւոր՝ աղետամեծար ՏԻՍԱՐ ԳԱՆՈՒՄՅ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԸ, որ Կիւլպէնկեանի համար մըն է այլևս, և ազգային բարերար մը՝ որ զիտէ զիմաւարել իր ժողովուրդին պէտքերը կիրթ ու աղետական զգա-ցուններու և դատումի մը մէջէն: Մենք պիտի չունենանք բարեպաշտական և ազգային մարգերէ դուրս այդ անունով խորհրդանշուած զործունէութիւնը, չստիլու հա-մար հանձարը, հիւտի տունը զուտ բարոյական այս հասկացողութեանց շարքին, թէ և զործունէութեան ճամբով իսկ այդ անունը կը կապուի մեծ իրազործանե-րու փազանդին: Բարձր մտաւորական, որ վարժուած է մտածելու իր ժող-ովուրդի միայն և բարձրագոյն կարիքներու հաշուին, չէ մտածած երբեք ի ինքի տնտես վաճակ համարել, վստի փառասիրութիւնը անձանք է իր հոգիին: Իր նկարագրին ամէնէն ցոյցունն զի՞ք իմաստութիւնն է, կամ, այս բառին առիթ զործնական առումով՝ ողմտութիւնը: Իր բարեպաշտութեան կերպին մէջ բարիքի բովանդակ իմաստասիրութիւն մը կայ, զոր շատ քիչներուն ծանօթ է: Ազնիւ զործ է անշուշտ խղճալ ազգային մը՝ կոյճ արդահատիլ աղէտի ժը վրայ, բայց առիթ ազնուական է զիմաւարել զիտնալ ազգին հոգեկան ու մտաւոր կեանքը մշտնջենաւորով ձեռնարկներէ: Զամակ հեղուքիւն, համակ կորով ու շարժում է ան, Ս. Աթուռայ և ազգին ստատական բարերարը, իր միտքը ան-պարթում հետապնդումի մը վազքին մէջ է մշտ կարծես: Իսկ իր հոգին զե-րապահ արտաքինի մը ներքին համակ քաղցրութիւնն է, աղետական և խորապէս հեզ սրտի վեհութեամբ, որ կենքն է իր նկարագրին:

Կիւլպէնկեաններ վաղ ժամանակներէ ի վեր կապուած են Ս. Աթուռայ իրենց թանկագին յիշատակներով: Իսկ մեր օրերուն երջանեպաշտակ ՊԱՏ-ՐԻԿ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԸ իր Ընծայարանով եւ ԳԱՆՈՒՄՅ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԸ իր Մատենադարանով եւ փառաւոր յիշատակարաններ կոթողեցին ազգային այս օրհնեալ ժառանգութեանը մէջ:

Հայը, ինչպէս անցեալի, նոյնպէս նաև մեր օրերու մէջ, պարծանքով միայն կը յիշէ իր մեծ արհեստագէտներու և զինուորական հանձարներու կար-գին իր Վեճ նախադասները: Այս ժողովուրդի զոյութեան ազնիւ զբաղմունքը, ինչ զեղեցիկ բառ, զոյաւորութեմ է այն ատեն միայն, երբ զբաղմունք ալ զուտը, այսինքն նախական ու բարոյականը իրարու են եկած, ստեղծելու համար մեր պատմութեան և կեանքին հրաշք պեղեցիւթիւնները: Այս ժողովուրդը շատ բան կը պարտի բոխտէն նպաստաւորութեան և քառակններուն, իր մտքի և հոգիի մեծ մեկնանքներուն: Այդ կարգի իշխանական նուիրաբերութիւն մըն է երու-

սաղէմի Ս. Յակոբեանց Կիւլպէնկեան Մասնադարանը, շինուած ի յիշատակ երջանիկ ծնողներու, որ իր մէջ տաղաւարելու զանաւորուած է կրօնքի, կրթութեան և զրականութեան, եռակի սրբութեամբ նուիրագործուած զանձները :

Կիւլպէնկեան Մասնադարանին մէջ առաջին օրէն համաձուլուեցան զիրքերու երեք հաւաքումներ, վանքի հին զրադարանինը, Միաբանութեան անհատական զրադարաններէն և Հոգեւոյս Դուռեան Սրբազանի զրադարանը, որ թէ իբր որակ և թէ իբր քանակ, ամէնէն ընտիր և հիմնական մասը կազմեց : Այս առաջին հաւաքումին վրայ եկան աւելնալու սասնեօթ տարիներէ ի վեր բազմաթիւ նուիրատուութիւններ, բարերարին յատկացուցած պիւտճէով զինուածներ, և թորգոմ Պատրիարքի մատենադարանը, որ շատ կարեւոր յաւելում մըն է իր եւրոպական և հայկական ընտիր գործերու հաւաքածոյով :

Կիւլպէնկեան Մասնադարանը տակաւին չէ իրագործած իր նպատակը : Կապառակ սփիւռքի ամէնէն կարեւոր զրադարաններէն մին ըլլալուն : Ան համեստ չափով մը միայն կրցաւ անցնող տարիներու ընթացքին հայ մտքի արժանաւոր աշխատանքներուն բանալ իր ասպնջականութիւնը : Աշխարհաւեր պատերազմը և կարգ մը ներքին արգելիչ պատճառներ, թոյլ չտուին որ Հայ Երուսաղէմի մէջ կարելի ըլլար տիրաբար մշակել հայ պատմութիւնը, հայ բանասիրութիւնը և հայ զրականութիւնը, հայ իմաստութիւնը, կարճ՝ հայ արուեստը իր բոլոր կերպարանքներով, որպէսզի իրականանար Հայ Երուսաղէմի յոյսքը իր բոլոր կողմերուն մէջ : Այս է Կիւլպէնկեան Մասնադարանի նպատակը և բարերարին միակ փափաքը : Հակառակ այս բոլորին սակայն Միաբանութիւնը չէ զլացած իր կարելին, օժտելու Մատենադարանը արդիական իր բոլոր բարիքներով : Մատենադարանին հայագիտական բաժնին ցուցակը զիտական նոր գրութեամբ դաւ սաւորուեցաւ, իսկ եւրոպական բաժնի ցուցակը աւարտած է արդէն տարիներ առաջ :

Կը վերջացնենք այս տողերը խորունկ համոզումին մէջ թէ՛ պայմաններու բարելաւման զուգընթաց, Ս. Յակոբեանց Կիւլպէնկեան Մասնադարանին պակասները պիտի լրացուին, որպէսզի շէնքը դառնայ ճշմարիտ ամբարտակ մը հայ մշակութային կարելի ձեռնարկներու : Բարերարը այս ուղղութեամբ չէ դադարած իր քաղցր հետաքրքրութիւնը և կամը յայտարարել մեզի :

Ս. Քաղաքիս մէջ բազմաթիւ են Ս. Գրական ազգային, մասնագիտական Մատենադարաններ : Կիւլպէնկեան Մասնադարանը անոնց մէջ կը մասնաւորի հայեցի շատ յստակ իր նկարագիրովը, բոլոր այս պատմութիւնները արդիւնաւորելու համար բարերարին կամքին և զոհողութեան կը յուսանք թէ կ'աւելնան ուրիշ ալ յարմարութիւններ : Ինչպէս որ Ս. Յակոբը ազգին բարեպաշտական զգացումները ներկայացնող նուիրանքները զիտացաւ կորուստէ վրէժի, նմանապէս ան ի վիճակի է ազգին իմացական պատկերը եղող գործերը պատասպարելու :

Յարգանք Ս. Յակոբեանց Կիւլպէնկեան Մասնադարանի հիմնադրին և զիրն ու զիրքը արժեւորել զիտցող մեծ հոգիներուն :

ԻՄԲ.